

Iz tega izvira resnica, da mora državljansko pravo v svojem znotranjem in bistvenem zapopadku se prileči različnim potrebam in lastnostim narodov in da se razglasuje in rabi v sodnijah in sploh v pravniškem življenju vsakega naroda v njegovem jeziku, ker le tako pravo se zamore imenovati národno. Če se v tej zadevi stavi en narod čez druge njemu sužne, — če en narod le sprijemlje in vživa postave v svojem jeziku, drug pa v ptujem, je le pravica in pravičnost v državi za en narod, — za druge je krivica in krivičnost.

Slavni Gospodje! pri takem ravnanju pa leži tudi namen narodov na tleh.

Dokazano je brez več potrebnih dokazov, da narodni jezik je telo za postave, njih zapopadek je duša, in da le postava, ki ima svojo narodno dušo in svoje narodno telo, je živa za sleherni narod.

To premišljevanje ni enostransko in ne izvira iz prenapetega rodoljubja, temveč iz prvega pravila, da namen narodov je naloga države in da noben narod se ne more pravično soditi v ptujem jeziku, po ptujih njemu ne razumljivih postavah.

Zato, slavni Gospodje! mora biti našega društva namen, ravno v tem obziru za naš narod skrbeti, če hoče imeti pravo veljavo.

Da naš narod je pravdoljuben in trmast v pravnih rečeh, se očita nam na sramoto, ker se ne pomisli, da tega vzrok ne leži v značaju naroda našega, temveč v dozdanji neprimerni osnovi, po kateri imeli smo večidel postave le v ptujem jeziku in pa nenarodske sodnije.

Skušnja moja dozdana me že dostojno uči, da prežalosten je stan naših selanov, katerim se „justitia“ govori v nerazumljivem jeziku in se jim najimenitnejše pravice o njih blagu in imetju izročujejo s pismom v ptujem jeziku složenim.

Marsikteri misli, da v takem pismu so redno in varno zagotovljene pravice njegove, pa ima v njem zakrito pošast, ki v poznejem času izbudi se za njega prestrašno ter seže neusmiljeno po blagu njegovem, da večidel vsa modrost, vse prizadetje pravdosrednikov, vsa poštenost sodnij in vsa dobrot postav ne more panati več te pošasti, ki jo je izročil in položil v pismo pisar ali iz pomankljivega porazuma ali iz zvižanosti ali iz še hujih nagibov. Ne samo imetje, tudi poštenost, prostost in celó življenje zna priti pri takem sodništvu v nevarnost, kar nas učijo nesrečne skušnje mnogotere. *)

Pravičnost in sodnijam potrebni zaup zahteva, da postave postanejo žive, kar pa zamorejo biti le tedaj, če se v narodnem jeziku oznanjujejo in izpeljujejo.

Taka postava bode tehtnica pravičnosti vsakemu, tehtaje pravo jednako in gotovo; taka postava bo trdnjava vsakemu državljanu za varstvo imetja in bitja, od ktere bode odletel naskok krivičnih protivnikov; taka postava bode braniven meč in varovaven škit v roki slednjega; taka postava bode gorko in budivno solnce večne pravice za srca in vesti, da v njih bodo vstajale le poštene misli in namere in da tako se poblazijo vsi avstrijski narodi.

Če se bodo zamogli razvijati narodi vsi v solncu enakopravnosti, kmalo bodo dosegli enako stopnjo omike in razjasnjenja. Tako se bode prava pragmatična edinost dosegla v poglavitnih rečeh in pojednačil znotranji bistveni zapopadek — duša postav.

To moremo želeti, ker taka jednakost in edinost je naravna.

Kakor v človeškem srcu ogreva in čisti se krv, ki po raznih pretaka se žilah, — tak bode se v naši lepi državi,

*) Popolnoma nasproti temu — dragi gospod doktor! — pa misli „Triesterčni“ dopisun, ki jo je te dni pod naslovom „Slov. Gerichtssprache“ vse drugače zakročil; al kdo more pričakovati kaj drugega od človeka, kteremu je strast že zdavnej možgane zmešala!
Vred.

ki je srce vseh evropejskih narodov, misel človečanstva in enakopravnosti vsem narodom voditeljka izbudila, ogrevala in vodila življenje složno, pomirivši vse svade in boje.

To doseči je velika namemba Avstrije — velike narodov družine.

Civilno pravo je podlaga pravičnosti; pravičnost nas uči spoštovanje in ljubezen do človeške vrednosti in prave svobode, — za tema moramo hrepeneti, ker v njih leži prava sreča narodov; zato se vzdiguje meni in gotovo tudi vsem pričujočim slavnim gospodom iz globočine srca doneči glas: Slava vladarjem in pravaučenim možem, ki so ustanovili ali pojasnili civilno pravo! Ohrani Bog vsem narodom pravično Avstrijo! Obdrži Bog in okrepi nam svobodno ustavo! Blagoslovi Bog našega Gospoda in Cesarja!

Domače slovstvo.

Cvetje iz domačih in tujih logov, ki ga izdaja gosp. prof. Janežič v Celjovcu, je prišel 3. vezek na svetlo, kateri obsega nadaljevanje Cegnarjevega prevoda Schillerjevega *V. Tell-a*. Beseda v težkem tem prevodu gosp. Cegnarju tako gladko teče, da je res veselje, in prevod slovenski se izvira nemškega tako naravno oprijema, da isti duh klasičnosti veje v tem in unem. — Potlej pa pravite, da jezik slovenski je reven, neomikan! Reve, strašne reve ste le vi, katerim je „krajnska špraha“ rubikon, čez ktere ga ne morete.

— „Slovenski Glasnik“ v svojem listu od 1. aprila v spisu pod naslovom: „Česa je Slovencom zdaj najbolj potreba?“ ponavlja že mnogokrat izročeno željo, naj bi se osnoval dober političen časnik, pisan prav prosto in lahko razumljiv, in ki bi izhajal vsak teden le dvakrat na eni pōli. „Še bolje bi pa bilo, ako bi htele „Novice“, ki so razširjene po vseh slovenskih krajih, vsaj za sedanje razsodne dneve to prevažno nalogo prevzeti.“ — Spodobi se, da prijaznemu temu vabilu tudi odkritosrčno odgovorimo, da prav radi bi to storili, ako bi le mogli. Al kdor naše mnogostranske opravila pozna, nam bo rad priznal, da nam je to nemogoče. Vredovati se dajo časniki res tudi tako, da vredništvo nima prevelikega dela; al naša vest je tako tanka v tem, da to, za kar smo mi odgovorni, tudi mi storimo vse. In večkrat smo že rekli, da le težkega srca bi se ločili od onega polja, na katerem so „Novice“ blizo 20 let za narod delale. Al potrebo velikega političnega časnika tudi mi živo živo čutimo; zato bi želeli, da gosp. M. Vilhar, ki je ravnokar prosil za dovoljenje novega političnega časnika, bi namesto enkrat v tednu svoj list izdajal saj dvakrat na teden, da bi se spoznile že tolikrat in od toliko strani razodete želje.

Jugoslovanska književnost.

ВОСБАНЪ СРБСКО ПОДЪ КАРАЂОРЂЕМ. Pod tem naslovom je izdal v Novem Sadu marljivi ondašnji knjižar Dragutin Hinc knjižico, ktera kratko popisuje na 42 straneh junaško bojevanje Srbov pod Črnim Jurjem za svojo svobodo, ktere jim zapušeni od svojih prijatelov in po grdem izdajstvu osoda takrat še ni mogla nakloniti. — Mično je to berilo in vroče ga priporočamo vsem prijateljem jugoslovanske zgodovine.

— „Podravske jež“ se imenuje nov, samo kratkočasnicam v besedi in slikah namenjen časnik v hrvaškem jeziku, ki bo v Varaždinu izhajal 3krat v mesecu in veljal 3 gold. 40 kr. za pol leta. Pokusni, lepo opravljeni list je že prišel na svetlo. Gradiva novemu listu manjkalo ne bode in tudi iz Slovenskega bo „Jež“ marsiktero humoresko lahko pritiral. Priporočamo ga vsem našim čitateljem, ki razumejo hrvaški.

Národne pesmi istrske.

Zapisal pri Paznu J. V.

Otročja pesmica za lepo vreme. Otročja molitvica večerna.

Zostaj, zostaj boži daž!	Bože, Bože moj!
Majka ti je umrla ¹⁾	Ti čuvar si moj.
Na studentu pereča, ²⁾	Ja te zovem na pomoč,
I tri sinke roječa.	Da me čuvaš dan i noč;
Jednega je zavila, ³⁾	Da mi telo opočine,
Dругega je zapila, ⁴⁾	Da mi duša ne izgine.
Tretjega je krstila; ⁵⁾	Ko se jutro stanem,
Joh, ča mu je zdéla: ⁶⁾	Bogu hvalo dajem;
„Obrneno télo“.	Ko mrtav ostanem,
Obrni se vedro,	Bogu dušu dajem.
Kako čisto srebro.	

Lepa hči.

Draga moja lipa hči,
Kad je kanat ^{*}), tu si ti,
Kad je tanac, tu si ti,
Kad je jilo, tu si ti;
Kad je dilo, tu te — ni.
Ča je liplje, mi je nate,
Ča je bolje, mi ja vate.

Narodna ganka. ^{**})

Moja mat me zad gore rodila,
Bura mi je zibarinka bila,
Jugovo me va more metalo,
A to sinje more me je pozobalo.

Uganjka: — *seus*

Kratkočasnica.

Monolog anga, k' noče Cimber bite.

Jest na vem, kaj bo to; tače se zmišljajo nekter naš gospodje, de je čoveka groza. Sej je teržiška dolina vender zvo zaperta, pa od koder kak veter pripiha, že vse misle našem ljudém dergam oberne.

Kdej je an čvok s tujga ane bukva pernesu; „Sistem der Natur“ se jem je menda rekvo; pa kar na ankat so bili sami navernče med name, pa tiste so tud pomerle k navernče. Tridesetga leta so se francozje naredle nov „konštitucion“, in so kralja zgnale ket koziga pastirja; per nas še kozarja tok na phajo; vane se je bil kozar oženu, pa so mo kozé s krancelne v špalir postavle, k je šu h poroče. Tedej k so Francozje imele konštitucion, so bili tud v Teržičo sami „konštitucijonele“; preberale so „Kamerverhandlungen“ in „Parlamentsreden“, kakor jeh je stara teta „Allgemeine“ s Pariza pa z Londna nosiva. Takat so pa tud začele pete tisto nemško pesem „Was ist des Deutschen Vaterland“ koker de be bli v Teržičo Nemce; bojé so mislili, da je konštitucija peršla iz nemščega „Reicha“! V naš teržišč regirenže je pa vender vse per starem ostavo; niso postavle ne Mara, ne Lordmajerja, ostov je obrihtar, pa untrihtar, pa dva avšesa ket pred. Samo ana je belz od tam še v spomino, Lord Palmerston, k je že takat zvo se ogvašov v Londno in v Teržičo.

Potlej je tista teta „Allgemeine“ pernesva an avfzoc „Neu-Jeruzalem“; pa to ni tist Jeruzalem na Jutrovem; če se prov spovnem, se je tista nova vera neč na Švedovščem zvariva, potlej je med Engendarje in Francoze peršva, potlej so se je pa otle Švabe na Nemščem perjete; nekter

¹⁾ Megla zgine, ²⁾ ki se dvize iz močvirjev, ko rodi, ³⁾ točo, ⁴⁾ dež, ki ga najpoprej spet popije, in ⁵⁾ sneg, ki ga z dežjem spira in ki ga je (dim, deti, sagen) ⁶⁾ imenovala, kakor po zemlji prevrnjeni oblaki.

^{*}) Kanat, to je, petje.

^{**}) Istran pravi ganka namesti uganjka.

naš gospodje pa so kar tud otle bite novoverce, noben navk naše katolišče vere jem ni biv prov. Vosem štir-desetga leta, — pa kaj vočem pravte? takat je vse po svet norevo, takat je bva tud v Teržičo „Nacional-garda“, in kdo vé kaj še; takat je aden mogu v beleh hvačah teče pred hmete. Konec tiste norije je biv, — kaj je nek biv? ovbe no, raje molčim!

No! pa vse te erči naj bodo koker vočjo; pred je vsak govoru, koker so mo ble usta zrasle, nemško alj kranško, pisov tud toko; če je bvo treba, je aden vaško pisate znov, zato k je švo velik teržiščeh kosá na Vaško; če je bvo francoščga pisma treba, je pa rank Bučar derjé iskov šri-barja, de je švo pismo s kosame v Marselj na francošče zemlje. Mende so se s tistga časa, pa še belj belz od konštitucijona naučle, de so Teržičo rekke „Klein-Paris“, pa „Krainsk Lyon“. Takrat so pele v cerkle na koro še latinšče, nemšče in kranšče pesme.

No zdej je pa to vse dergače; zdej naš gospodje nočjo druje k nemšče špraše. Kar je naš svetle cesar mesca oktobra predvanščga leta neče diplom dal, in za vsak narod sojga cesarstva vastne pravice dovolu, tē so začele Nemce razgrajate, koker de bi biv Boh same nje vstvaru za kralje, vse druje pa za sklafe. Naš gospodje zdaj nočjo več zastopite ne kranščga, ne sovensčga, če kdo z Ibljane, čer levše govaré, alj pa s Koratana alj pa s Štajerja h nam pride; sami „Tajče“ so, pa samo „tajč“ znajo.

Nekdo je štedirov, od kod be biv ta nemšče zarod pod Ibelj peršu; tedej se je spovnu, de so ankat, mende še pred Kristšovem rojstvam, an nemšče „Cimbre“ čez Snežniče na Vaško derle; in reku je: Gvišno je od tisteh ana truma méd našme gorame zastava. Zato zdaj nam ubojem Teržčanam za špot pravjo, de smo Cimbre; — o jemnasta! kam bo to še peršvo? (Nočem reče „Ježešta“, k Božiga jmena čvok na sme po nanucnem jmenovate).

Jest sem tud časeh štedirov, od kod be bli Teržčane peršle; pa na vem, stare jmena so samo kranšče. Pisem tačeh ni v Teržičo; v aneh zetiščeh bukvah se je nešu zamerk od anga terga pod Ibeljam pred šest sto letme, potlej pa pred pet sto letme spet an zamerk od anga novga terga, k se me po nemško prave „Neumarktl“. V Teržičo pa to pravjo, de je star Teržeč stav više prot Ibeljo, v stranšče doline pod Kašuto; pravjo pa, de je lintvorn letu čez gore, pa se je vse pod njim posipavo; še zdaj se pozna, de se je od Kašute velek kos odtergav, in dolina spodej je vsa s kamnjam nasuta. Tedej takat, k se je star Teržeč posú, so ljedjé pred četile, kaj se jma zgodite, in so bežale na oba kraja; ane čez Ibelj, čer zdej njuh otroce puše šif-tajo v Borovljah, ane pa dol, čer zdej Teržeč stoji, čer je takat na pvaco „Pod lipo“ še voda tekva. No! tisteh starih familij, k so dol perbežale, so pa Poljače, Poljce pa Benešče; čer je bil star Teržeč, se še zdej „na Benekovem“ prave. Alj so jmena Benedek pa Poljak nemšče besede, be ne vedu povedate; če perve Benedek ni z vaščeh Benedk peršu, je mogu bite koker Poljak in Poljc od Visle in Baltiščga morja; tam gor so neč kdej Venede bli; to de Venede in Poljače niso bli nekol Nemce; so bli, koker učene pravjo, Sovane.

No! druje jmena so skor vse ravno kranšče, se še tud ve, od kod so se v Teržeč pernesle. Malije, k so toko jmenitne, so peršle z Malijovga berda za Boštam, tam bliz Gorič; Počivavnek je peršu s Počivava, Zaveršnek z Zaverha v Rovteh prot Ibeljo, čer so še je veliče hmetije; za Kališence, Naprete, Klandre, Šarabone be na vedu povedate, od kod de so; de be bli pa stare Teržišče rodovine, tga nisem slišov, kaj če je bil perve Šarabon an Vah — „sarà bon“ je po kranško: bo dober. Kaj pa? Theuerschuh je Neme; ravno narobe se po kranško prave „drag čevelj“, k so Teržišče čevlje prav dober kup; pa Teržišče vahtar res Hitzinger je tud Neme; Pogačnik je pa s